

Nr 113.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående indragning av ersättningarna åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet; given Stockholms slott den 27 februari 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge följande:

I 1942 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkten 38 föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1942/43 till ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet ett förslagsanslag av 80,000 kronor. Sedan ärendet numera färdigberetts, anhåller jag att få ånyo anmäla detsamma.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt lagen den 16 oktober 1908 (nr 110, s. 1) angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning gäller, att avgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning, vilka efter kyrkostämmas beslut eller eljest uttaxeras, skola för till kommunal inkomstskatt beskattningsbar inkomst endast med hälften av det belopp, som eljest bort utgå, påföras medlemmar av sådan i riket befintlig församling av främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, vilken äger rätt till offentlig religionsövning. Såsom villkor härför gäller, att de främmande trosbekännarna före den 1 januari det år, då debitering av avgifterna verkställs, i laga ordning övergått till eller eljest rättsligen tillhört och fortfarande tillhöra den främmande församlingen.

Jämlikt kungörelsen den 16 oktober 1908 (nr 110, s. 7) angående ersättning av allmänna medel åt svenska kyrkan tillhörande församling med anledning av främmande trosbekännare tillkommande lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning äger till svenska kyrkan hörande församling, om det avgiftsbelopp, från vilket befrielse enligt nämnda lag åtnjutes, för året uppgår till sammanlagt minst 50 kronor, av allmänna medel undfå ersättning med motsvarande belopp. För utbekommande av sådan ersättning skall vederbörande kyrkoråd före utgången av april månad året efter det, då debitering av ifrågavarande avgifter verkställts, å beloppet ingiva rekvisition till statskontoret eller vederbörande länsstyrelse, som utbetalar ersättningsbeloppet.

Den nuvarande lagstiftningen om skattelindring för främmande trosbekännare grundar sig på ett av 1906 års *dissenterskattekommitté* avgivet betänkande, i vilket som motivering för skattelindring anfördes bland annat:

Redan i 1860 års religionsfrihetslagstiftning hade erkänts, att tillämpningen av religionsfrihetens grundsats måste med konsekvensens makt medföra lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till statskyrkliga ändamål. I samvetsfrihetens namn hade sedermera krav på mera vittgående befrielse tid efter annan framställts. Man finge dock icke bortse från att grundlagarna såsom en statsangelägenhet hävdade den lutherska kyrkans upprätthållande samt att staten ålagt det svenska prästerskapet mångfaldiga rent borgerliga bestyr, vilka avsåge alla medborgare utan hänsyn till deras trosbekännelse.

För en skattelindring talade emellertid, att främmande trosbekännare hade dubbel skattskyldighet, nämligen förutom till svenska kyrkan även till den egna församlingen. De vore med visst undantag skattskyldiga till svenska kyrkan men samtidigt uteslutna från rättigheten att deltaga i överläggningar och beslut angående beviljandet av medel till kyrkliga behov och i kontrollen över dessa medels användande. Motsvarighet mellan skatteplikt och rösträtt föreläge således icke. Så länge skattskyldigheten oförminskad kvarstode, skulle personer, som hyllade främmande lära, kvarstå inom svenska kyrkan och deltaga i behandlingen av dennas angelägenheter. Den svenska kyrkan kunde därför icke med tillbörlig auktoritet hävda sin ställning gentemot av-

vikande meningar inom kyrkan. I våra lutherska grannländer vore dissenters i regel befriade från personella kyrkoskatter till nationalkyrkan.

Skattelindringen borde icke avse avgifter för fast egendom, då dessa finge betraktas som ett fastigheten åvilande onus. Däremot borde befrielse delvis ske från skatter för inkomst av kapital och arbete. I sistnämnda avseende borde beaktas, att prästerskapet och kyrkobetjäningen dock utförde vissa kyrkliga ämbetsgöromål för dissenters (vigsel, jordfästning m. m.) samt handlade diverse borgerliga bestyr, särskilt kyrkobokföringen, varav även dissenters hade gagn. En betydande lindring borde däremot tillerkännas de främmande trosbekännarna i fråga om skattebidrag för övriga kyrkliga ändamål, såsom kyrkobyggnad, underhåll av begravningsplatser m. m. Skattelindringen i fråga om inkomst av kapital och arbete kunde skäligen bestämmas till hälften av eljest utgående skattebelopp.

Beträffande fyllandet av den brist, som skulle för vederbörande kyrkliga kommun uppkomma genom skattelindringen, anförde kommittén bland annat:

Den genom lindringen åt dissenters uppkommande bristen i den kyrkliga kommunens inkomster borde — med hänsyn därtill, att utgifter för kyrkliga ändamål till ojämförligt största delen bestredes av kommunerna själva — åtminstone i första hand och om bristen vore ringa fyllas genom ökade bidrag av inom kyrkan kvarstående församlingsmedlemmar. Vid större brist borde statsanslag utgå. Genom skattelindringen främjades nämligen ett intresse, vilket kunde sägas beröra ej ensamt de inom församlingen boende dissenters utan jämväl samhället i dess helhet. Sedan gammalt hade väl i vårt land prästerskapet avlönats och kyrkliga utgifter bestritts av församlingarna själva. Då statsanslag lämnats, hade dessa huvudsakligen varit av subsidiär art. Men just av sådan karaktär skulle det anslag bli, som komme att utgå till täckande av den uppkomna bristen i församlingarnas budget. För övrigt hade den tanken alltmer börjat tränga sig fram, att i fall sådana som detta staten borde träda emellan till lättande och utjämnande av de kommunala skattebördorna.

I *propositionen 1908: 85*, däri de av kommittén angivna huvudgrunderna för en lagstiftning förklarades kunna i allt väsentligt godkännas, anfördes beträffande ersättningen av statsmedel, att denna borde utgå med belopp, som fullt motsvarade vad församlingarna miste, så snart beloppet för år och församling räknat uppginge till minst 50 kronor, emedan eljest en eller annan till svenska kyrkan hörande mindre församling möjligen kunde få vidkännas en väl betungande ökning i skattebördan och då statsverkets kostnad för utbetalande av ersättning åt församlingarna icke skulle bli synnerligen betungande, icke ens om dissenters skulle i ökad utsträckning utträda ur statskyrkan.

Beträffande skattelindring för främmande trosbekännare torde i övrigt få hänvisas till en utförlig redogörelse i ett av 1925 års religionsfrihetssakkunniga år 1927 avgivet betänkande, statens offentliga utredningar 1927: 13, sid. 202 ff.

De ersättningar, som avses i ovannämnda kungörelse, utgå ur ett under åttonde huvudtiteln uppfört förslagsanslag, vilket för budgetåret 1941/42 är uppfört med 80,000 kronor.

Besparingsberedningens förslag.

Besparingsberedningen har föreslagit, att ersättningarna till de statskyrkliga församlingarna till följd av skattelindringen för främmande trosbekännare skulle upphöra att utgå. Det nuvarande förslagsanslaget skulle då kunna indragas. Efter en redogörelse för motiven till 1908 års lagstiftning har beredningen anfört:

Statens utgifter för ifrågavarande ersättningar hade — enligt en av 1925 års religionsfrihetssakkunniga gjord sammanställning (statens offentliga utredningar 1927: 13, sid. 252) — under det första tillämpningsåret (1911) utgjort omkring 6,000 kronor, därefter i stort sett årligen stigit t. o. m. år 1921, då de uppgått till omkring 72,000 kronor, och därefter företett en tids nedgång. En undersökning av de senaste årens anslagsbelastning utvisade en fortgående utgiftsökning. Under budgetåret 1940/41 hade enligt från statskontoret och länsstyrelserna erhållna uppgifter från det i riksstaten för ändamålet uppförda förslagsanslaget utbetalats följande ersättningsbelopp:

L ä n	Ersättningsbelopp kr. 50—99		Ersättningsbelopp kr. 100—499		Ersättningsbelopp kr. 500—999		Ersättningsbelopp kr. 1,000 och däröver		Summa	
	summa kronor	antal församlingar	summa kronor	antal församlingar	summa kronor	antal församlingar	summa kronor	antal församlingar	ersättningsbelopp kronor	församlingar
Stockholm	—	—	601: 06	2	3,692: 90	5	39,170: 33	12	43,464: 29	19
Stockholms län	—	—	944: 12	4	1,317: 54	2	1,150: 42	1	3,412: 08	7
Uppsala	59: 94	1	294: 70	1	790: 01	1	—	—	1,144: 65	3
Södermanlands	136: 30	2	861: 77	4	—	—	—	—	998: 07	6
Östergötlands	80: 94	1	403: 57	2	—	—	3,192: —	1	3,676: 51	4
Jönköpings	76: 65	1	—	—	—	—	—	—	76: 65	1
Växjö	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalmar	57: 59	1	346: 85	1	—	—	—	—	404: 44	2
Visby	—	—	107: 16	1	—	—	—	—	107: 16	1
Blekinge	—	—	219: 16	1	—	—	—	—	219: 16	1
Kristianstads	—	—	406: 64	1	—	—	—	—	406: 64	1
Malmöhus	—	—	475: 48	3	783: 62	1	6,330: 55	2	7,589: 65	6
Hallands	68: 81	1	986: 46	3	—	—	—	—	1,055: 27	4
Göteborgs o. Bohus	—	—	1,458: 94	7	2,195: 94	3	12,722: —	4	16,376: 88	14
Älvsborgs	—	—	527: 72	3	633: 60	1	—	—	1,161: 32	4
Skaraborgs	66: 55	1	—	—	—	—	—	—	66: 55	1
Värmlands	174: 93	2	187: 25	1	901: 87	1	—	—	1,264: 05	4
Örebro	81: 42	1	622: 69	3	—	—	—	—	704: 11	4
Västmanlands	94: 25	1	339: 46	1	—	—	—	—	433: 71	2
Kopparbergs	—	—	575: 24	2	—	—	—	—	575: 24	2
Gävleborgs	—	—	544: 13	2	838: 55	1	—	—	1,382: 68	3
Västernorrlands	—	—	128: 55	1	836: 47	1	—	—	965: 02	2
Jämtlands	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerbottens	—	—	226: 93	2	—	—	—	—	226: 93	2
Norrbottnens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	897: 38	12	10,257: 88	45	11,990: 50	16	62,565: 30	20	85,711: 06	93
Härtill komma vissa utgifter, avseende år 1939	—	—	—	—	—	—	—	—	589: 19	—
Summa utgifter under budgetåret 1940/41	—	—	—	—	—	—	—	—	86,300: 25	—

För de tre största städerna hade ersättningsbeloppen enligt nämnda uppgifter utgjort:

Stad	Ersättningsbelopp kronor	Antal församlingar
Stockholm	43,464: 29	19
Göteborg	14,707: 65	12
Malmö	5,174: 10	1 (8) ¹
	<hr/>	
Summa	63,346: 04	32 (38)

Det till församlingarna i Stockholm utbetalade beloppet fördelade sig på följande sätt:

Församling	Ersättningsbelopp kronor	Församling	Ersättningsbelopp kronor
Maria Magdalena	988: 25	Kungsholms	2,927: 82
Katarina	1,690: 92	Brännkyrka	249: 77
Högalids	814: 17	Gustaf Vasa	1,761: 21
S:t Görans	1,520: 03	Jakobs	1,465: 78
Sofia	776: 87	Adolf Fredriks	6,167: 83
Engelbrekts	6,527: 92	Johannes	2,012: 72
Oscars	7,897: 31	S:ta Clara	570: 90
Bromma	1,803: 56	Nikolai	542: 71
Matteus	1,415: 63	Enskede	351: 29
Hedvig Eleonora	3,979: 60		
		Summa kronor	43,464: 29

Ersättningarna hade i allmänhet utgått till stadsförsamlingar och till övervägande del belöpt på de största städernas församlingar.

Övervägande skäl syntes tala för att ifrågavarande ersättningar till vissa församlingar upphörde att utgå. Det för ändamålet nu under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget å 80,000 kronor skulle då kunna indragas.

Över besparingsberedningens promemoria ha, efter remiss, yttranden afgivits av kammarkollegiet, statskontoret, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kristianstads, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län.

Av de hörda myndigheterna ha *kammarkollegiet, statskontoret, överståthållarämbetet* samt *länsstyrelserna i Kristianstads och Västernorrlands län* utan närmare motivering förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget.

Länsstyrelsen i Stockholms län har inhämtat yttrande av de berörda församlingarna inom länet. Dessa avstyrka förslaget genomförande under åberopande av att församlingarna skulle tillfogas en åtminstone procentuellt sett icke obetydlig inkomstminskning. Ett par församlingar ifrågasätta i stället indragning av de främmande trosbekännarnas rätt till skattelindring. För egen del har länsstyrelsen förklarat sig icke vara böjd att överskatta den ekonomiska betydelsen för församlingarna av ersättnings borttagande. Därest en sådan åtgärd ansåges förenlig med rättvisans krav, ville länsstyrelsen sålunda icke motsätta sig densamma.

¹ Samfällighet, bestående av åtta församlingar.

Länsstyrelsen i Uppsala län har anfört, att ersättningarna inom länet till övervägande del belöpt på de största städernas församlingar. För skattetrycket i dessa syntes ersättningarnas borttagande vara utan större betydelse med hänsyn till de höga skatteunderlagen. Ej heller i andra städer eller å landsbygden, där ersättningarna utginge med obetydliga belopp, torde ersättningarnas borttagande förorsaka någon mera väsentlig höjning av skattetrycket. Då några andra skäl för ersättningarnas bibehållande icke syntes föreligga, hade länsstyrelsen intet att erinra mot att de upphörde att utgå.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har yttrat, att ersättningarnas upphörande icke torde nämnvärt betunga de bidragsberättigade församlingarna inom länet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har inhämtat yttrande från kyrkofullmäktige i Göteborg, vilka avstyrkt besparingsberedningens förslag, då det syntes obilligt mot församlingarna. Själv ansåge länsstyrelsen sig icke böra tillstyrka förslaget. Visserligen vore ersättningarna av ringa betydelse men några egentliga skäl hade icke åberopats för deras slopande.

Departement-
schefen.

Till en början vill jag understryka, att förevarande fråga icke avser skattelindringen för främmande trosbekännare utan endast gäller en eventuell indragning av den statliga ersättningen till församlingarna för den mistade skatteinkomsten.

S. k. dissenters erlægga kyrkoskatt till så stor del, som anses motsvara deras gagn av prästerskapets och kyrkobetjäningens verksamhet samt kyrkans övriga inrättningar. Enligt min uppfattning föreligger med hänsyn härtill strängt taget icke någon anledning att ersätta församlingarna av statsmedel för den genom skattelindringen minskade inkomsten. Församlingarnas utgifter för de kyrkliga befattningshavarna och institutionerna torde nämligen i stort sett icke röna någon inverkan av, huruvida dissenters finnas inom församlingarna eller icke. Jag erinrar även om att, i de fall då det bortgående skattebeloppet är ringa, församlingarna för närvarande icke erhålla någon ersättning alls.

Den väsentliga orsaken till att staten lämnar ersättning av ifrågavarande slag har varit vissa farhågor för att skattelindringen för dissenters kunde bli betungande för mindre församlingar, medan den antagits få ringa statsfinansiell betydelse. Sedan år 1908 ha dessa förutsättningar undergått betydande förskjutningar. Av den nu förebragta utredningen framgår, att ersättningsbeloppen huvudsakligen utgå till sådana församlingar, för vilkas ekonomi dessa belopp icke ha någon större betydelse. Statens utgifter för ändamålet ha därjämte blivit avsevärt större än som synes ha beräknats vid lagstiftningens tillkomst; under det senast tilländalupna budgetåret uppingo de till icke mindre än omkring 86,000 kronor.

De grunder som föranlett ersättningsinstitutets tillkomst kunna alltså numera enligt min mening anses ha väsentligen försvagats. Därtill kommer,

att institutet medför ej obetydliga besvär och därför ur förvaltningssynpunkt verkar tyngande. I likhet med det övervägande flertalet i ärendet hörda myndigheter finner jag mig därför kunna tillstyrka, att ersättningarna till församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet indragas. Lämpligen torde indragningen böra komma till stånd med utgången av budgetåret 1941/42. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för genomförande av detta förslag.

Under åberopande av vad som anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t — med återkallande av Sitt i årets statsverksproposition framställda förslag om beräkning under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1942/43 av ett förslagsanslag av 80,000 kronor till ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet — måtte föreslå riksdagen

att besluta, att ersättning åt svenska kyrkan tillhörande församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet ej vidare skall utgå för tid efter budgetåret 1941/42.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. A. Charpentier.
